

## Priesterlijk pastoraat



# PRIESTERLIJK

Age Romkes & Nico van der Voet (redactie)

# PASTORAAT

*Een verrijking van de pastorale theologie*

Uitgeverij Boekencentrum, Utrecht

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

ISBN 978 90 239 7139 9 (boek)

ISBN 978 90 239 7961 6 (e-book)

NUR 711

Ontwerp omslag: Flashworks

Lay-out en dtp: Gewoon Geertje

© 2017 Uitgeverij Boekencentrum, Utrecht

Alle rechten voorbehouden

[www.uitgeverijboekencentrum.nl](http://www.uitgeverijboekencentrum.nl)

# Inhoud

Woord vooraf	7
Inleiding - Age Romkes & Nico van der Voet	9
<b>DEEL I</b>	
<b>Bijbelse verkenningen</b>	<b>15</b>
1. De priester in het Oude Testament <i>Pieter Siebesma</i>	17
2. De priester in het Nieuwe Testament <i>Age Romkes</i>	28
3. De hemelse hogepriester <i>Age Romkes</i>	35
<b>DEEL II</b>	
<b>De betekenis van de priestermetafoor voor de pastorale, diaconale en missionaire taak van de gemeente</b>	<b>51</b>
4. Metaforen voor pastor en pastoraat <i>Nico van der Voet</i>	53
5. De priesterlijke functie van de pastor <i>Sjoerd van der Velde</i>	67
6. De priestermetafoor en het diaconaat <i>Ad Heijstek</i>	80
7. De priestermetafoor en de missionaire taak <i>Hans Wulffraat</i>	97

### **DEEL III**

<b>Praktische uitwerking</b>	<b>107</b>
8. Wandelen op heilige grond: het pastorale gesprek <i>Nico van der Voet</i>	109
9. Rituelen in het pastoraat <i>Sjoerd van der Velde</i>	130
10. De biecht <i>Nico van der Voet</i>	149
11. Onderling pastoraat <i>Age Romkes &amp; Nico van der Voet</i>	170
Epiloog – Age Romkes & Nico van der Voet	185
Personalia	189

# Woord vooraf

Dit boek hebben we geschreven met een paar collega's van de Academie Theologie (Godsdienst Pastoraal Werk en Leraar Godsdienst en Levensbeschouwing) van de Christelijke Hogeschool Ede. Ieder is vanuit zijn eigen specialisme ingezet. Bij het hoofdstuk over de biecht hebben enige studenten meegewerkt. Zij hebben daarvoor hun recent geschreven visiedocument over de biecht ter beschikking gesteld als voorstudie en het eenmaal geschreven hoofdstuk van commentaar voorzien. Wij zijn Betty Jansen, Dianne Nolen, Emmy Oussoren, Marieke Schouten en Dorien Vink daarvoor erkentelijk.

In dit boek wordt gebruikgemaakt van de Nieuwe Bijbelvertaling. Wordt er uit een andere vertaling geciteerd, dan vermelden we dat.

Tot de doelgroep van dit boek behoort iedereen die geïnteresseerd is in pastoraal werk en pastorale theologie. Dat zijn gemeenteleden, pastoraal werkenden en theologiestudenten (WO en HBO) of bijbelschoolstudenten. Iedereen die pastoraat bedrijft vraagt zich nu en dan af: wat doe ik eigenlijk? Waarom doe ik wat ik doe en zeg ik wat ik zeg? Of waarom doe of zeg ik bepaalde dingen niet? Dit boek kan helpen antwoorden te formuleren op deze vragen.

Het Nieuwe Testament spreekt over het priesterschap van alle gelovigen. Dat zijn dus vrouwen en mannen. Wij hebben besloten dat niet elke keer aan te geven. We spreken over pastor en pastoraal werkers alsof het alleen mannen zijn. We weten beter. U nu ook.

Age Romkes & Nico van der Voet (redactie)  
Ede, januari 2017





# Inleiding

*Age Romkes & Nico van der Voet*

## **Waarover gaat het in dit boek?**

In gereformeerde kerken en evangelische gemeenten kennen wij geen ambt van priester. Het gebruik van het woord priester als metafoor lijkt echter steeds meer aandacht te krijgen, voor allerlei aspecten van het gemeentewerk.

Ds. Paul Visser spreekt het verlangen uit om de krimp van de kerk tegemoet te treden met 'de stille kracht van priesterlijke voorbede'. Hij verbindt dat met de bijbelse gedachte dat de gemeente een 'Koninkrijk van priesters' is (2016, p. 66). Visser sluit hier aan bij Stefan Paas (2015). Die richt zich op 1 Petrus 2 waar over dat koninkrijk van priesters gesproken wordt. De gemeente participeert in Christus' identiteit als hogepriester én tempel. De gemeente is geroepen om heilig te leven, afgezonderd voor de dienst van God en tegelijk toegewend naar de wereld die Gods wereld is. Dicht bij God leven en zo een licht voor de wereld zijn. Paas verbindt dit met Jesaja: de lijdende knecht heeft de gestalte van een koning-priester. Priesters naderden namens het volk tot God. Ze stonden tussen God en mensen in. Ze kwamen bij het volk uit naam van God; zij zegenden het volk en onderwezen het. De kerk is priester en offert God lof namens de wereld. De kerk vertegenwoordigt God ook naar de wereld toe. In het liturgische bestaan van de gemeente zien we de kern van het priesterschap. Paulus verbindt dat aan zijn eigen missionaire taak (Rom. 15:16). Naar de wereld toe is de kerk zegenend, dienend en biddend betrokken op haar omgeving.

Stefan Paas trekt de priesterlijke taak richting het missionaire werk. Patrick Nullens probeert het missionaire en het pastorale met elkaar te verbinden (2015, p. 50-53). De pastor als herder is degene

die leidinggeeft. De herder heeft gezag over de kudde. In navolging van Wesley stelt Nullens dat de pastor profetisch, priesterlijk en koninklijk leidinggeeft: gericht op het denken (de profeet) het voelen (de priester) en het willen (de koning); orthodoxie, orthopathie en orthopraxie. De pastor is als priester nederig en dienstbaar. De priester deelt zijn leven met de kudde. De priesterlijke taak richt zich op het brengen van zegen, het opwekken van geloof, het gebed, het bedienen van de genade, de bemoediging. De priesterlijke dienst heeft alles met het kruis te maken. Nullens refereert ook aan de sacrale taak van de priester in de rooms-katholieke en oosters-orthodoxe kerken. De priester is als de dienende Christus in ons midden.

Wim Grandia schrijft in 'Groeï' (2016, p. 34-39) over gelovigen die als priesters hebben te leven. Persoonlijke heiliging, omzien naar elkaar in de gemeente en de uitstraling naar buiten zijn met elkaar verbonden. Hij koppelt elementen van de tempeldienst met christen-zijn en komt dan tot de volgende invulling van onze priesterlijke bediening: 1. Het brengen van geestelijke offers, 2. Je eigen leven als een offer geven, 3. Gebed en lofprijzing, 4. Je licht laten schijnen, 5. Jezus laten zien, 6. De vlam (ook bij anderen) wéér laten branden, en 7. Een roeping om te zegenen. De priesterlijke bediening is dus niet alleen de taak van de pastor!

Richard Osmer heeft ook aandacht voor priesterlijke aspecten van het pastorale leidinggeven (2008, p. 31-79). Zijn praktisch-theologische onderzoeksvragen typeert hij als volgt: wat is er aan de hand? (priesterlijk luisteren), waarom is dit aan de hand? (wijsheid), wat zou er aan de hand moeten zijn? (profetische opdracht), hoe kunnen we reageren? (dienend leiderschap).

We komen de priester tegen bij de eerste onderzoeksvraag. Daarover zegt hij onder andere: de priesterlijke taak van de voorbede is niet alleen bidden voor of 'over' mensen, maar ook hun pijn en vragen en dank bij God brengen ten behoeve van hen. Bij de priesterlijke taak van de pastor hoort daarom het goed luisteren. Een pastor treedt binnen in het leven van de pastorant en brengt in gebed diens noden en vragen bij God. Dit is ook de priesterlijke dienst van Jezus. Hij trad binnen in het menselijk bestaan. In zijn sterven bracht Hij een offer aan God voor de mensen met wie Hij het leven deelde.

Paulus en Petrus spreken ook over de priesterlijke dienst in verbinding met Christus. Ze denken daarbij aan voorbede, zonde belijden, elkaars lasten dragen. De gelovige is zelf een levend offer in een geestelijke eredienst (Rom. 12:1v). Priesterlijk luisteren is iets van de hele gemeente, niet alleen van de leiders. De Bijbel openen voor mensen is ook al een priesterlijke daad. Osmer denkt daarbij aan de prediking, maar de Bijbel gaat óók open in een pastoraal gesprek. De pastor zoekt niet alleen op de preekstoel maar ook in een pastoraal gesprek Gods aangezicht met het oog op de pastorant en representeert zelf het spreken van God naar de pastorant toe.

We verwijzen ook nog kort naar Daniël Louw. Hij ziet een verband tussen priesterschap, pastoraat en diaconaat. *Diakonia* is priesterlijke dienst, ook voor de schepping. Hij verbindt zelfs ecologie met het priesterschap! Pastoraat en diaconaat zijn een functie van elkaar. Het pastoraat is in zijn wezen diaconaal. Het diaconaat is in zijn wezen pastoraal. Dat heeft beide met priesterschap te maken. Louw noemt de priester een mediator (1999, p. 145-148).

### **Priesterlijke elementen in het pastoraat**

In bovenstaande opmerkingen en verwijzingen zien wij genoeg redenen om verder door te denken op de metafoor van de priester en de betekenis daarvan voor de pastorale theologie en praktijk. Met deze beeldspraak kunnen we verschillende aspecten van het gemeentewerk bij elkaar houden: pastoraat, diaconaat en missionair werk. Dat staat niet los van wat er in de liturgie gebeurt. We kunnen daarmee ook nog aansluiten bij die invulling van het pastoraat waaraan in onze tijd veel behoefte is, het onderlinge pastoraat. Dat loopt via de priesterlijke dienst van alle gelovigen. Tot slot willen we die theologen prikkelen die te makkelijk pastoraat invullen als een vorm van hulpverlening. Wordt daar dan niet het priesterlijke element gemist: pastoraat als bediening van de verzoening? De priesterlijke taak was en is immers 'om God en mensen naar elkaar te laten toegroeien, zodat zij verbonden zijn en blijven. Zodat er gemeenschap is tussen God en de mensen, omdat de breuk van de zonde geheeld is.' Dit schrijft ds. Kees van Ekris (2014, p. 63v). Dat noemt hij de priesterlijke dienst van het christenleven en de rol van ambtsdragers: mensen laten toegroeien naar God.

'Priester' als metafoor lijkt echter wel een paraplubegrip te worden waarin iedereen kan stoppen wat hij wil. Klopt dat als we het bijbelse spreken over de priester ernaast leggen? Is de priester bijvoorbeeld de luisteraar, de voorbidder, de bemiddelaar, de onderwijzer, de diaken, de zegenende persoon? We nemen in dit boek het spreken van de Bijbel over 'priester' als uitgangspunt maar durven het te actualiseren naar de huidige pastorale theologie en praktijk.

## **De opzet**

De opbouw van dit boek komt duidelijk naar voren in de inhoudsopgave. Die lichten we hier toe.

We starten in het eerste deel met bijbelse verkenningen. De priestermetafoor komt uit de Bijbel. Dat is de aanleiding om te onderzoeken wat de taak van de priester is in het Oude Testament en hoe de priester die taak in het Nieuwe Testament invult. Dat levert een schat aan theologische inzichten op. Niet alleen de eerste brief van Petrus maar ook de brief aan de Hebreëën is daarbij van groot belang. Al te snel denken we bij het woord priester aan de afstammelingen van Aäron die dienst deden in de tabernakel en later in de tempel. Maar zij waren in wezen een tijdelijke verbijzondering van het priesterschap van het hele volk van God. Dat ideaal wordt in het Nieuwe Testament dankzij Jezus Christus werkelijkheid. Hij is de hemelse hogepriester die door het volmaakte offer van zijn eigen leven de relatie met God voor eeuwig volkomen hersteld heeft. De gelovigen delen in zijn zalving en vormen zo samen 'een uitverkoren geslacht, een koninkrijk van priesters, een heilige natie, een volk dat God zich verworven heeft om de grote daden te verkondigen van hem die u uit de duisternis heeft geroepen naar zijn wonderbaarlijke licht' (1 Petr. 2:9). De kerk van het Nieuwe Testament kent dan ook geen speciaal priesterschap; het is een taak van alle gelovigen.

In het tweede deel gaan we de bijbelse verkenningen theologisch doordenken. Hoe kan de priestermetafoor het pastoraat, het diaconaat en het missionaire werk verrijken? Bijbelse gegevens van het eerste deel worden doorgetrokken naar nu, zonder de tussenliggende geschiedenis over te slaan. De priestermetafoor is een van de vele om het pastoraat te doordenken. Wij maken duidelijk dat deze

metafoor onder andere belangrijk is om de eigenheid van het pastoraat te omschrijven ten opzichte van hulpverlening.

Het derde deel bevat een aantal praktische uitwerkingen. Hoe voer je een pastoraal gesprek als je je bewust bent van je priesterlijke taak? Het inzetten van priesterlijke rituelen is daarbij onmisbaar. Priesterlijk pastoraat houdt zich bezig met de dienst van de verzoening. Daarom is er ook een hoofdstuk over de biecht. We sluiten af met de vraag wat het priesterschap van alle gelovigen, waarvan Petrus spreekt, voor consequenties heeft voor de uitvoering van het pastoraat. Priesterlijk pastoraat is niet alleen een taak van de ambtsdragers, maar van de hele gemeente: het is eerst en vooral onderling pastoraat. Maar hoe kun je daar op een goede manier gestalte aan geven?

---

## LITERATUUR

Kees van Ekris, 'Koester je heilige herinnering', in: *De Nieuwe Koers*, november 2014.

Wim Grandia, 'Priester zijn voor God', in: *Groei*, voorjaar 2016, jaargang 20.

Daniël J. Louw, *Pastoraat as vertolking en ontmoeting. Theologiese ontwerp vir 'n basistheorie, antropologie, metode en terapie*. Kaapstad: Lux Verbi, 1999.

Patrick Nullens, *Zorgen voor een eigenwijze kudde. Een pastorale ethiek voor een missionaire kerk*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2015.

Richard R. Osmer, *Practical Theology. An introduction*. Grand Rapids: Eerdmans, 2008.

Stefan Paas, *Vreemdelingen en priesters. Christelijke missie in een postchristelijke omgeving*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2015.

Paul Visser, 'Een minuutje voorbede', in: *De nieuwe Koers*, juni 2016.



# Deel I

## Bijbelse verkenningen

